Анастасія ШАЙДА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)
e-mail: anastasiianastia28@gmail.com

Науковий керівник:
Зоряна УДИЧ,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Дистанційне та змішане навчання, до якого заклади освіти звернулися через пандемію COVID-19 і воєнний стан, змінило не лише організацію освітнього процесу, а й саму природу спілкування між його учасниками. Відтак постає завдання з'ясувати, яким чином засади педагогіки партнерства можна зберігати та розвивати за межами класної кімнати, і воно має як теоретичну, так і прикладну вагу.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості реалізації педагогіки партнерства в умовах дистанційного та змішаного навчання, визначити ефективні форми взаємодії вчителя, учнів і батьків, систематизувати основні труднощі її організації та запропонувати методичні підходи до забезпечення конструктивної співпраці в цифровому освітньому середовищі.

Педагогіка партнерства – один із центральних складників моделі Нової української школи. Концептуальні засади НУШ вбачають її суть у спілкуванні, взаємодії та співпраці вчителя, учня й батьків [3, с. 14]. Така взаємодія ґрунтується на повазі до особистості, доброзичливому й позитивному ставленні, довірі, ідеї «діалог – взаємодія – взаємоповага», розподіленому лідерстві та принципах соціального партнерства. Л. Гасанова трактує педагогіку партнерства як гуманістично спрямовану систему педагогічної взаємодії, яка передбачає рівноправну, діалогічну й відповідальну співпрацю; вона підкреслює суб'єкт-суб'єктний характер цієї

взаємодії, що поєднує вчителя, учнів і батьків [2, с. 280]. Щоб така взаємодія склалася, потрібні рівність, взаємна повага, добровільність, відповідальність, довіра та відкритість. Структуру педагогіки партнерства утворюють аксіологічний, комунікативний, діяльнісний і рефлексивний компоненти: вони відповідно виражають ціннісні засади, діалогічну сутність, практичну активність і осмислення набутого досвіду співпраці. Звідси висновок: партнерство – це не проголошена рівність, а цінність і система діалогу, яку неможливо звести до переліку прийомів.

У дистанційному форматі ці засади вимагають посиленої уваги: безпосередній контакт зникає, а відповідальність за якість спілкування зростає. Через втрату прямого впливу на відстані вчитель мусить переглянути манеру комунікації з учнями, бути щирим, відкритим і чутливим до психологічного стану дітей [1, с. 7]. Якщо в очній формі партнерство вивчають частіше, то в онлайн-середовищі зростає роль особистого прикладу дорослих, які виявляють емоційну стриманість і шанують думку учня, адже тон і стиль мовлення педагога нерідко залишаються чи не єдиним способом підтримати дитину. С. Доценко зі співавторами пропонують таку практичну основу організації взаємодії: одна платформа для всіх, чіткий розклад, стабільний зворотний зв’язок з учнями та батьками, електронна документація [4]. Радять користуватися перевіреними сервісами, закладати в розклад регулярний час на навчання, убезпечувати пристрої та виходити з облікових записів після роботи. Окремим складником є емоційний комфорт в онлайн-освіті, а саме турбота про психологічне здоров’я дітей, мережевий етикет і запобігання кібербулінгу.

Особливого значення в онлайн-просторі набуває формування соціально-емоційних компетентностей: самоусвідомлення, саморегуляції, соціальної обізнаності, міжособистісних стосунків і відповідального ухвалення рішень. Саме партнерська взаємодія створює найсприятливіші умови для їх розвитку. У дистанційному форматі це вимагає від учителя уваги не тільки до засвоєння змісту, а й до емоційного стану учнів: він допомагає їм розпізнавати власні емоції та керувати ними, співчувати однокласникам, конструктивно вирішувати суперечки в чатах і під час відеоуроків. Рефлексивний складник партнерства можна реалізувати за допомогою коротких підсумкових рефлексій наприкінці онлайн-заняття,

анонімних опитувань про настрій чи письмового зворотного зв'язку. Також доцільно запрошувати на заняття практичних психологів, які пропонують онлайн-вправи для стабілізації емоційного стану учасників і налагодження співпраці.

Партнерська взаємодія в умовах дистанційного та змішаного навчання може реалізовуватися в синхронній (відеозаняття, онлайн-консультації, батьківські збори) та асинхронній (виконання завдань на освітніх платформах, обмін повідомленнями, коментування навчальних робіт, використання електронних щоденників) формах. З урахуванням особливостей цих форм до цифрового освітнього середовища доцільно адаптувати методи, що сприяють реалізації комунікативного та діяльнісного компонентів педагогіки партнерства: «коло почуттів», рольові ігри, рефлексивні бесіди, групові проєкти, інтерактивні вправи та спільне обговорення результатів навчання. Зокрема, рефлексивні бесіди можна організовувати в малих групах під час відеозанять, а спільну проєктну діяльність – за допомогою цифрових документів та інтерактивних платформ.

Важливим складником педагогіки партнерства залишається співпраця з батьками, яка в умовах дистанційного та змішаного навчання набуває додаткового значення. Вона передбачає узгодження правил безпечної поведінки дітей в інтернеті, відповідального використання цифрових ресурсів, захисту персональних даних, зокрема під час публікації фото- та відеоматеріалів, а також дотримання оптимального екранного часу. Батьки можуть долучатися до організації освітніх заходів, підготовки навчальних матеріалів, проведення тематичних зустрічей, виступати експертами з окремих питань та брати участь у волонтерських ініціативах. Відповідно до засад Нової української школи взаємодія вчителя, учнів і батьків має ґрунтуватися на взаємоповазі, довірі, відкритому діалозі та спільній відповідальності за результати освітнього процесу. Збереження цих принципів у цифровому середовищі сприяє підтриманню конструктивної комунікації та забезпеченню безперервності партнерської взаємодії незалежно від формату навчання.

На основі узагальнення особливостей педагогіки партнерства в дистанційному та змішаному навчанні доцільно виокремити п'ять взаємопов'язаних етапів організації партнерської взаємодії. Перший етап

передбачає спільне визначення цілей, очікувань і правил комунікації між учителем, учнями та батьками, зокрема узгодження доступних каналів зв'язку, форм зворотного зв'язку й принципів цифрової безпеки. На другому етапі здійснюється планування спільної освітньої діяльності з урахуванням вікових особливостей учнів, їхніх технічних можливостей, індивідуальних освітніх потреб і співвідношення синхронних та асинхронних форм навчання. Третій етап охоплює реалізацію партнерської взаємодії через онлайн-дискусії, групові проєкти, спільні цифрові документи, інтерактивні завдання та консультації, під час яких учитель забезпечує педагогічний супровід, а учні беруть активну участь у навчальній діяльності. Четвертий етап передбачає систематичний зворотний зв'язок, спостереження за навчальною активністю, виявлення комунікативних і психологічних труднощів та узгодження способів їх подолання. П'ятий етап полягає у спільній рефлексії результатів навчання, оцінюванні якості партнерської взаємодії та коригуванні подальших форм співпраці. Запропонована послідовність спрямована на забезпечення системності партнерських відносин, підтримання довіри та узгодження педагогічних дій незалежно від формату організації освітнього процесу.

Наприклад, під час вивчення теми «Українська революція 1917–1921 років» учитель історії може організувати спільний дослідницький проєкт із використанням синхронних та асинхронних форм навчання. На початковому онлайн-занятті учні разом із педагогом формулюють дослідницьке запитання щодо еволюції політичних цілей українського національного руху та узгоджують критерії оцінювання результатів. Під час асинхронної роботи групи аналізують історичні документи, карти й візуальні джерела, узагальнюючи результати у спільному цифровому документі. На наступному відеозанятті учні представляють висновки, аргументують власні позиції та обговорюють суперечливі питання. Учитель координує дослідження, допомагає оцінювати достовірність джерел і забезпечує конструктивний характер дискусії. У змішаному форматі окремі етапи проєкту можуть проводитися очно, що сприятиме безпосередньому обговоренню результатів та розвитку командної взаємодії. Батьки за потреби можуть підтримувати організаційні умови навчання, не підміняючи самостійної дослідницької діяльності учнів.

Особливості реалізації педагогіки партнерства залежать від формату організації освітнього процесу. У дистанційному навчанні основними засобами взаємодії є цифрові канали комунікації, тому особливого значення набувають регулярність зворотного зв'язку, доступність навчальних матеріалів, підтримання емоційного контакту та узгодження правил онлайн-спілкування. Натомість змішане навчання створює можливості для поєднання безпосередньої міжособистісної взаємодії з цифровими формами співпраці. Очні зустрічі можуть використовуватися для спільного обговорення навчальних цілей, групової діяльності та врегулювання комунікативних труднощів, тоді як дистанційний компонент – для самостійної роботи, спільних проєктів, консультацій і рефлексії. Отже, у змішаному форматі ефективність педагогіки партнерства значною мірою залежить від узгодженості очних і дистанційних форм взаємодії та забезпечення безперервності комунікації між її учасниками.

Цифрові технології є каналами зв'язку між учителем, учнями та батьками. Відеоконференції, освітні платформи й електронна пошта дають змогу не переривати освітній процес і підтримують партнерську взаємодію, а грамотне користування сервісами сприяє також згуртованості родин та взаємопідтримці. Водночас надійність цих каналів визначається безпекою. Довіра, яка належит до принципів партнерства, в онлайн-середовищі неможлива без захисту персональних даних. Необхідно дотримуватися правил розміщення фото дітей у мережі, зокрема отримувати згоду батьків, а також рекомендацій щодо безпечної роботи для педагогів, батьків і учнів [4, с. 23–37]. Особливу увагу варто звернути на надійні паролі та двофакторну автентифікацію. Для вчителя це означає, що цифрова грамотність і культура безпечної поведінки входять до партнерської компетентності: педагог, який сам діє безпечно, формує таку звичку в учнів і батьків.

Проблеми реалізації педагогіки партнерства в дистанційному та змішаному форматі можна згрупувати так. По-перше, взаємодія буває формальною й односторонньою: замість справжньої співпраці партнерство часто зводиться до простого співіснування [1, с. 6]. По-друге, педагоги нерідко запроваджують принципи партнерства непідготовленими: їм бракує психологічної компетентності для роботи з емоційно вразливими учнями, а система моніторингу результативності соціально-емоційного навчання

відсутня. По-третє, онлайн-середовище несе ризики: інтернет-залежність дітей, порушення приватності, витоки персональних даних, кібербулінг. По-четверте, скорочення живого контакту ускладнює розвиток емпатії та саморегуляції, а вони залежать від діалогічності стосунків між учителем і учнем.

Для оцінювання результативності партнерської взаємодії в дистанційному та змішаному навчанні доцільно використовувати сукупність орієнтовних показників: регулярність і двосторонність комунікації між учителем, учнями та батьками; активність учнів у спільному плануванні й виконанні навчальних завдань; доступність цифрових матеріалів і можливість отримання своєчасного зворотного зв'язку; рівень довіри та психологічного комфорту учасників освітнього процесу; готовність учнів до самостійного ухвалення рішень, рефлексії та взаємодопомоги. Оцінювання цих показників може здійснюватися за допомогою педагогічного спостереження, коротких опитувань, аналізу результатів групової роботи та рефлексивних бесід. Водночас запропоновані показники потребують подальшого уточнення й емпіричної перевірки, тому можуть розглядатися як орієнтири для педагогічного аналізу, а не як апробована діагностична методика.

Перспективи розвитку насамперед пов'язані з підготовкою методичних рекомендацій, підвищенням кваліфікації педагогів і створенням моделей оцінювання впливу партнерської взаємодії. Одним із важливих напрямів лишається залучення родини до освітнього процесу, зокрема через цифрові канали. Слід також піклуватися про психологічну підтримку самих учителів, адже згуртованість суспільства навколо освіти особливо потрібна у воєнний час і в період повоєнного відновлення. Додатковим ресурсом стане розвиток критичного мислення та мережевого етикету як передумови безпечного спілкування.

Отже, реалізація педагогіки партнерства в умовах дистанційного та змішаного навчання передбачає цілеспрямовану організацію взаємодії вчителя, учнів і батьків на засадах довіри, взаємоповаги, відкритої комунікації та спільної відповідальності. Теоретичний аналіз дав можливість виокремити п'ять взаємопов'язаних етапів організації партнерської взаємодії: узгодження цілей і правил комунікації, спільне планування освітньої діяльності, реалізація синхронних та асинхронних

форм співпраці, систематичний зворотний зв'язок і рефлексія результатів. Визначено, що дистанційне навчання потребує особливої уваги до підтримання емоційного контакту, доступності цифрових ресурсів і своєчасності педагогічної підтримки, тоді як змішаний формат створює можливості для поєднання безпосередньої та цифрової взаємодії. Окреслено орієнтовні показники результативності педагогіки партнерства, серед яких активність учнів, двосторонність комунікації, рівень довіри, доступність зворотного зв'язку та готовність учасників до спільного розв'язання навчальних проблем. Перспективним напрямом подальших досліджень є емпірична перевірка ефективності запропонованої послідовності партнерської взаємодії у практиці дистанційного та змішаного навчання.

Список використаних джерел:

1. Барчій М. С., Воронова О. Ю. Партнерська педагогічна взаємодія в умовах воєнного стану. *Слобожанський науковий вісник. Серія Психологія.* 2024. Вип. 2. С. 5–8. DOI: https://doi.org/10.32782/psyspu/2024.2.1 (дата звернення: 10.10.2026).

2. Гасанова Л. Педагогіка партнерства як організаційно-педагогічна умова формування соціально-емоційних навичок учнівської молоді. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2026. № 1 (16). С. 277–286. DOI: https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(16).2026.355733 (дата звернення: 10.10.2026).

3. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенка. Київ, 2016. 34 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 10.10.2026).

4. Онлайн-безпека учасників освітнього процесу в умовах дистанційного і змішаного навчання / С. О. Доценко та ін. Харків : Ранок, 2021. 192 с.